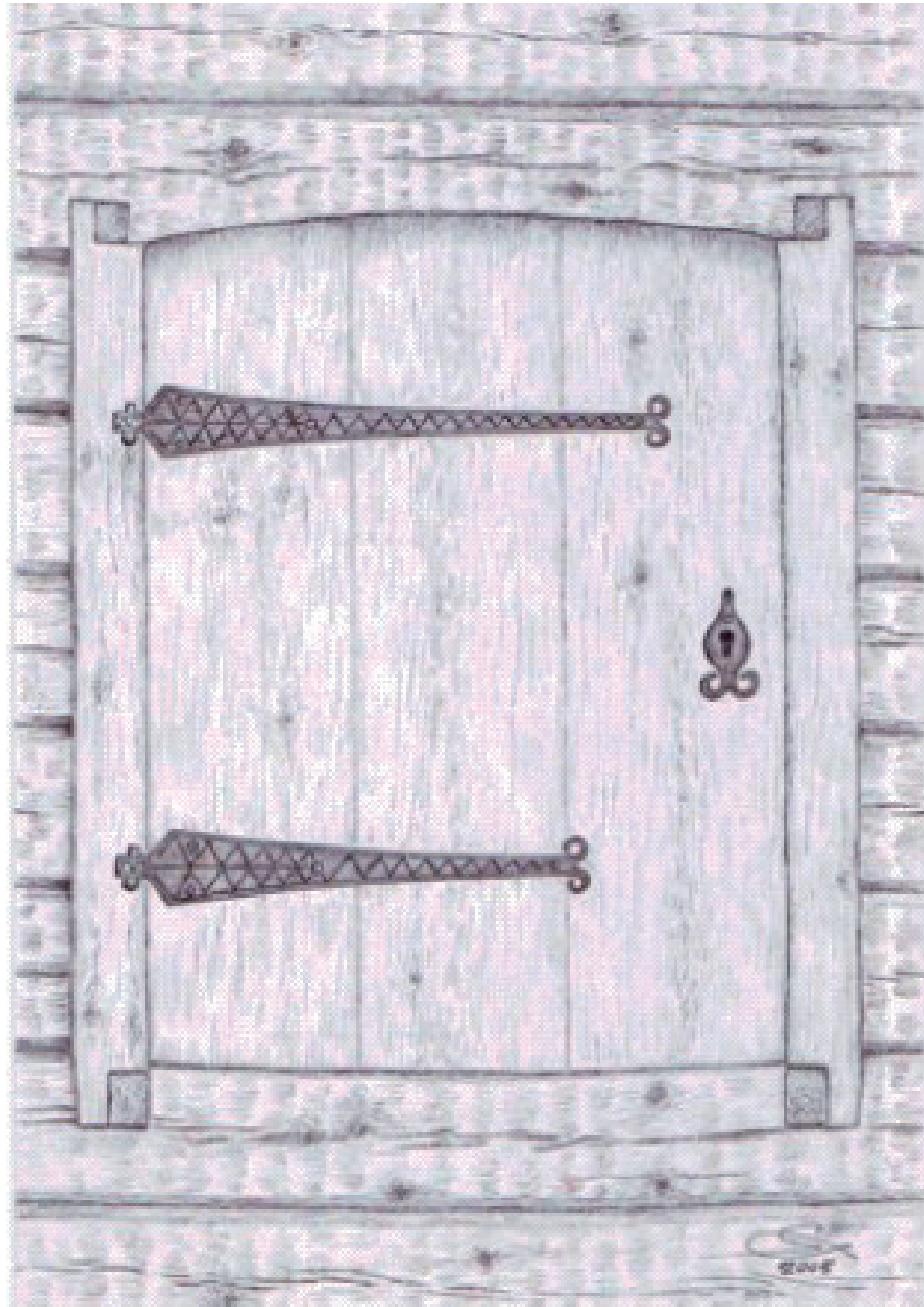

S a r a n a

Savon Sukututkimusharrastajat ry

Lokakuu 2020

Sarana

on Savon Sukututkimusharrastajat ry:n jäsenlehti. Vuoden 2020 toimintasuunnitelman mukaan se lähetetään jäsenille pääsääntöisesti sähköpostitse. Myös paperilehden toimittaminen on mahdollista, ellei jäsenellä ole sähköpostiosoitetta.

Sähköpostiosoitteen voi lähettää Jouni Kainulaiselle vieressä olevalla osoitteella.

Yhdistyksen kotisivut

www.savonsukututkimusharrastajat.fi.

Yhdistyksen jäsenmaksu vuodelta 2020 on 20 euroa.

Pankkitilin numero on

FI77 1078 3000 2114 81

Vuosikokous päätti pitää jäsenmaksun ennallaan eli se on 20 €.

Ilmoittanet osoitteesi muutokset sekä sähköpostiosoitteesi hallitukselle. Viime vuonna päätettiin siirtyä sähköiseen jäsenlehteen, joten yhteystietojen ajantasaisuus on tärkeää.

Savon

Sukututkimusharrastajat ry.

Puheenjohtaja Seppo Virta
seppo.virta@dnainternet.net
040-5306565

Varapuheenjohtaja Martti Laajapuro
marttilaajapuro@hotmail.com
040-0570735

Hallituksen jäsen Tuula Aamuvuori
Tiedotus ja nettisivut
tuulaam@gmail.com
050-5951670

Hallituksen jäsen Arja Vainikainen
arja.vainikainen@outlook.com
Sihteeri
045-6711812

Hallituksen jäsen Reetta Väänänen
Retket
reetta.vaananen@gmail.com
044-0697233

Hallituksen ulkopuolelta
Jouni Kainulainen, rahastonhoitaja ja jäsenrekisterin pitäjä
jouni.kainulainen1@pp.inet.fi
040-0426001

Sarana-lehden toimitus
Kaija Heiskanen

Facebook

Yhdistys tehostaa viestintäänsä ottamalla käyttöön myös omat facebook-sivut. Ne löytyvät tietenkin hakusanalla:

"savonsukututkimusharrastajat"

Kirjoitellaan kuulumisia, kommentoidaan tapahtumia - ollaan yhteydessä!

Yhdistyksemme vuosikokous

saatiin koronatilanteesta huolimatta pidettyä 7.10.2020. Kuultiin viime vuoden toimintakertomus ja katseltiin tuloslaskelmat ja taseet. Toiminnantarkastajien suosituksen mukaan myönnettiin tili- ja vastuuvapaus. Kuluvan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio käytiin läpi ja hyväksyttiin. Hallituksen puheenjohtajana jatkaa Seppo Virta ja muut hallituksen jäsenet on lueteltu viereisellä sivulla.

Kuukausitapaamiset pidetään edelleen joka kuukauden 1. keskiviikkona alkaen klo 17. Paikkana on nyt Suokadun toimintakeskus. Marraskuun luentoaiheesta tuonnempana, joulukuussa katsellaan taas tuttuun tapaan vuoden aikana ilmestyneitä suku- yms. kirjoja.

Kuopion kaupungin suljettua Minnan tuvan ja pääkirjaston ollessa edelleen osittain remontissa, ovat myös Sukusorvi ja Sukusavotta tauolla. Etsimme niiden toimintaan soveltuvia tiloja.

Sukutarinoita

Suomen Sukututkimusseuran sukutarinakilpailun äänestykseen valitut tarinat ovat jälleen luettavissa seuran sivuilla genealogia.fi. Kilpailuun lähetettiin ennätykselliset 125 tarinaa, joten kisa finaalipaikoista oli tiukka ja esiraadin työ kova. Näistä tarinoista esiraati on kuitenkin valinnut 16 ansioitunutta tarinaa finaaliin ja yleisöäänestykseen. Esiraatiin kuuluivat lausuntataiteilija Riitta Vasenkari ja Turun Seudun Sukututkijat ry:n aktiivi Riitta Särkijärvi. Yleisöäänestys on avoinna 14.10.–16.11.2020. Äänestäneiden kesken arvotaan lahjakortti Tiedekirjaan. Kilpailun voittaja julistetaan Seuran syyskokouksessa 21.11.2020.

Lue ja äänestä omaa suosikkiasi!
Mukavia lukuhetkiä!

Geneettinen sukututkimus ja itäsuo- malaisia isälinjoja

Marraskuun kuukausiluento on 4.11. alkaen klo 17 Suokadun toimintakeskuksessa.

Suomen historian maisteri Ari Kolehmainen kertoo Savon asutushistoriasta ja savolaisista suvuista DNA-testien perusteella.

Kolehmainen on aiemmin työskennellyt arkistotalalla. Sukututkimusta hän on tehnyt vuodesta 1999. Tutkimus alkoi harastuspohjalta. Sitä kautta Kolehmainen päätyi opiskelemaan Suomen historiaa. Erityisosaamisalueikseen Kolehmainen nimeää 1500-1600-lukujen tutkimuksen sekä geneettisen sukututkimuksen.

Nykyisin Kolehmainen toimii ammat-
tutkijana omassa yrityksessään
nimeltä Suku- ja historiapalvelu Men-
neen jäljet. Hän on tutkinut erityisesti
Savon, Pohjois-Karjalan, Kainuun, Keski-
Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan alueita.

Suomen Sukututkimusseura on yhdistyksemme esityksestä myöntänyt kaksi suomalaisen sukututkimuksen ansiomitelia - saajat ovat Reetta Väänänen ja Jouni Kainulainen.

Reetta Väänänen kertoo olleensa jo pikakutyttönä kiinnostunut tarinoista. Hänen molemmat mummons olivat hyviä kertojia, hyvämuistisia - niin kuin Reettakin. Sieltä lapsuudesta on peräisin kirjoittamisharrastus, joka Reetan kohdalla on johtanut mm. kahteen sukukertomuspalkintoon.

Viimeisin palkinto tuli viime vuonna Suomen Sukututkimusseuran järjestämässä Sukutarina-kilpailussa. Reetan kirjoitus Matkat mummolaan sijoittui kolmanneksi 21,3 % äänisaaliillaan.

Sukututkimusharrastus alkoi 1970-luvun lopulla. lieneekö Alex Haileyn Juuretkirjalla osansa asiassa niin kuin monen tuolloin sukututkimuksensa aloittaneen kohdalla. Toivo Pietikäinen opetti Kuopion kansalaisopistossa innokasta opiskelijaryhmää, joka sai ahkeruutensa palkaksi taidon lukea vanhoja käsialoja ja selvittää vanhojen asiakirjojen avulla monimutkaisia sukulaisuussuhteita. Pietikäisen opastuksella laadittiin myös

mainio Tavinsalmen asutustutkimus, joka on digitaalisena käytettävissä Suomen Sukuhistoriallisen Yhdistyksen (SSHY) sivuilla.

Pietikäinen toimi myös Pohjois-Savon Sukututkimusharrastajien puheenjohtajana ja niin Reettakin liittyi jäseneksi jo 1970-luvun lopulla. Yli neljäkymmenen vuoden jäsenyys ansaitsi todella tulla palkituksi varsinkin kun siihen liittyy myös 1990-luvulla alkanut ja edelleen jatkuva hallitustyöskentely.

Olemme vuosi vuodelta saaneet nauttia Reetan järjestämistä retkistä eri puolille Suomen maata - kaikki savolaiset pitäjät on jo koluttu kertaalleen, on tehty retkiä niin länsi- kuin etelärannikollekin, kansallisarkiston toimipisteet ovat tulleet tutuiksi ja valtakunnallisille sukututkimuspäiville on osallistuttu joukolla. Hyvät suhteet vakiokuljettajaamme Pekka Hiltuseen, uupumaton retkillelähtijöiden etsiminen sekä todella mielenkiintoisten ja vaihtelevien kohteiden valinta antavat Reetalle toiminnastaan 10+ pistettä.

Mainitsematta ei toki sovi jättää Reetan aina aulista auttamismieltä. Jos sinulla on sukututkimusongelma, kysy vain Reetalta - hän auttaa!

Reetta kuuluu myös moniin sukuseuroihin ja on ollut toimittamassa niiden sukukirjoja ja -lehtiä. Mainittakoon vain suvut: Tulkki ja Mänttari, Hovi (Ståhlberg) sekä nyt työn alla oleva Väänänen. Reetan esipolvitaulustot ovat näkemisen arvoiset, ne ulottuvat aukottomina vuosisatojen taakse ja sisältävät tietoja sadoista esivanhemmista.

Sukututkimus on etsimistä, etsimistä ja vielä kerran etsimistä - Reetta sanoo sen olevan samanlaista kuin hänen palkintosijoille johtanut toinen harrastuksensa, suunnistus. Se löytämisen ilo on molemmissa yhtä huikeaa!

(kuva ja teksti haastattelun pohjalta Kaija Heiskanen)

Jouni Kainulainen on toiminut yhdistyksemme rahastonhoitajana ja jäsenrekisterin pitäjänä 14 vuotta. Kuva (Arja Vainikainen) on otettu lokakuun kuu-kausikokouksessa - olkoon se samalla muistona tästä eriskummallisesta ajasta maskeineen ja turvaväleineen.

Omat Juuret

Omat Juuret on uudenlainen sähköinen verkkopalvelu sukuhistorian ja paikallishistorian tutkimukseen ja esittämiseen. Jokainen voi synnyttää omannäköisensä ja ajan oloon täydentyvän ja muuttuvan sähköisen kokonaisuuden omista juuristaan. Omat Juuret on suunnattu kaikille, se on yksinkertainen eikä vaadi mitään ennakkotietoja tai -osaamista. Se on konkreettinen apuväline omien juurien, oman suvun ja paikallisyhteisön tutkimiseen ja esittämiseen.

Suomen Sukututkimusseuran kouluttaja Juha Vuorela kertoi tammikuun luennolla seuran Omat Juuret -ohjelmasta.

Omat Juuret -hanke saa EU:n Leader-rahastusta Aisaparin ja Rieska-Leaderin kautta. Paikallisina yhteistyökumppaneina ovat Härmä-Seuran sukututkijat, Erkkilän sukuseura ja Himangan kotiseutuyhdistys. Hankkeen osa-aikaisena projektipäällikkönä toimii Teppo Ylitalo, [omatjuuret\(a\)genealogia.fi](mailto:omatjuuret(a)genealogia.fi).

Verkkopalvelun käytön edellytykset

Omat Juuret on tarkoitettu ensisijaisesti henkilökäyttäjille. Käyttäjän on oltava 13 vuotta täyttänyt. Verkkopalvelun käyttäjäksi on rekisteröidyttävä. Siinä yhteydessä on ilmoitettava käyttäjän oikea nimi ja toimiva sähköpostiosoite. Toisen nimellä tai sähköpostiosoitteella rekisteröityminen on kiellettyä.

Käyttäjien tallentama sisältö

Omissa Juurissa käyttäjä voi luoda ja tallentaa sisältöä sekä jakaa sitä verkkopalvelun muille käyttäjille. Käyttäjä voi itse määrittää, millä tavoin hänen omalla käyttäjätilillään oleva aineisto on muiden käyttäjien nähtävissä tai käytettävissä. Käyttäjän itse määrittämistä asetuksista riippuen muut käyttäjät voivat lukea, muokata, kopioida, ladata ja tallentaa sisältöä. Julkaisemalla sisältöä Omissa Juurissa käyttäjä hyväksyy aineiston valitsemiensa asetusten mukaisen näytymisen tai muiden käyttäjien oikeuden käsitellä sitä.

Käyttäjä on juridisessa vastuussa kaikesta itse Omiin Juuriin luomastaan ja tallentamastaan aineistosta.

Tie menneeseen - isoisää etsimässä

DNA-testit ovat avanneet uuden mahdollisuuden kadonneiden tai tiety-mättömissä olevien esivanhempien etsintään. Aiheesta julkaistaan kirjallisuutta, sitä esitellään tv-dokumenteissa ja siitä keskustellaan lukemattomilla facebook-sivustoilla ja sukututkijoiden tapaamisissa.

Ira Vihreälehto on tutkinut oman isoisänsä tarinaa ja julkaissut kirjat "Tuntematon sotavanki" ja "Kunnes rauha heidät erotti". Jere Markkanen löysi isoisänsä Ruotsinmaalta ja pääsi Anne Flinkkilän haastateltavaksi televisioon. Marja Pirttivaara ja Sanna Milan antavat asian-tuntija-apuaan lukuisille kyselijöille.

Myös Eemeli Heiskanen oli kadoksissa. Hänen pojantyttyärensä Anne otti yhteyttä Heiskasten sukuseuraan ja kyseli, josko joku tuntisi kuvassa olevan miehen. Hän oli itse yrittänyt löytää tietoja, hän oli kysellyt perheenjäseniltä, mutta niin kuin yleensä - nämä asiat kuuluivat vaiettujen joukkoon. Vain Annen mummo oli joskus valokuvan osuessa näkyville todennut, että "kyllä tuo Eemeli on ulkonäkönsä perusteella Annen isänisä".

Helmikuun luento käsitteli Annen ja kirjoittajan kokemuksia parin vuoden etsintätarkemme vaiheista. Myöhemmin Anne kirjoitti aiheesta pitkän tarinan Heiskaset-jäsenlehteen 1/2019.

Kerä lähti purkautumaan Eila Lahti-Argutinan teoksesta "Olimme joukko vieras vain - Venäjänsuomalaiset vainouhrit Neuvostoliitossa 1930-luvun alusta 1950-luvun alkuun". Sieltä Anne löysi äitinsä isän, joka oli joutunut Stalinin vainojen uhriksi ja ammuttu vuonna 1937. Perimätieto kertoi, että Annen äiti oli päässyt tammikuussa 1942 veljensä ja äitinsä kanssa Suomeen. Annen isä syntyi myöhemmin samana vuonna.

Arkistolaitoksen Joensuun toimipisteestä löytyi hieman lisätietoa ja Venäjän Federaation turvallisuuspalvelun arkisto Petroskoissa vahvisti tiedot Annen äidinisän kohtalosta.

Vanha valokuva-albumi paljasti lopulta Eemelin ulkonäön. Anne kirjoittaa: "Pidätin hengitystä, jo pikainen vilkaisu riitti. Siinä hän nyt on, minun isäni isä Eemeli Heiskanen! Olin aivan varma asiasta, niin paljon kuvan miehessä oli isäni näköä."

Panimme kuvan hakuun Heiskasten sukuseuran sivuille sekä Suomen Sukututkimusseuran facebookiin. Ei tärpännyt!

Aiemmin olimme lähettäneet kyselyn myös Kansallisarkistoon. Sieltä tulikin postia, jonka mukaan Annen äidin väestökirjaotteeseen oli merkitty "aviomies Jemeli Heiskanen, synty 1909 Murmansk Uuras, evakuoitu". Muurmannin rannalle oli Suomesta lähdetty uudisraivaajiksi ja kalastajiksi jo ainakin 1860-luvulta lähtien. Luimme Sven Lokan kirjat ja etsimme Ylen Elävästä arkistosta lisätietoa muuttoliikkeestä.

Kansallisarkiston kirjeessä mainittiin myös Jemeli Heiskasen vanhemmat Fredrik ja Brita Heiskanen sekä kahdeksan veljä ja kaksi sisarta.

Heiskasten sukuseurassa on teetetty useita isälinjan dna-tutkimuksia, joten luonteva jatko etsinnöillemme olikin lähettää Annen sylkinäyte tutkittavaksi. Isälinjan testiä emme tietenkään pystyneet teettämään, mutta jospa "serkkutesti" toisi lisäselvitystä asiaan. Tulokset tulivat ja selkeä viesti oli, että Heiskasta löytyy sukulaisia.

Kuusamossa on pitkään asunut Heiskasia ja olimme jo pohdiskelleet, että voisiko Fredrik olla sieltä lähtöisin. Kun dna:kin viittasi samaan suuntaan, lähetimme kyselyn Kuusamon kirkkoherran virastoon. Aikaa kului ja viimein soitimme kyselymme perään samalla selostaen millaisesta asiasta oli kyse. Ystävällinen virkailija otti ongelmamme sydämenasiakseen ja niinpä hän vain löysi kaksikin ehdokasta. Toinen heistä - Johan Fredrik Heiskanen oli ottanut naimakirjan menäkseen Uurassa Muurmannin rannalla naimisiin Brita Lovisa Halosen kanssa. Saatiin syntymäaika ja sitä kautta Anne liittyi Lämsän kylän Heiskalan talon Heiskas-sukuun.

Suomalaisia uudisasukkaita Jäämeren rannalle

Muurmanninsuomalaiset eli kuolansuomalaiset olivat Kuolan niemimaalla eläneitä suomalaissiirtolaisia. Suomalaiset uudisasukkaat saapuivat Jäämeren rannalle 1860-luvulla.

Suurin osa asukkaista sai elantonsa kalastuksesta, mutta Murmanskin edeltäjän Romanov-na-Murmanin perustaminen vuonna 1916 ja Muurmannin junaradan valmistuminen tarjosivat myös työtä.

Uudisraivaajien jälkeläiset joutuivat 1930-luvulta lähtien kokemaan sen, että he olivatkin ei-toivottuja vieraita. Jäämeren rannalle rakennetun suomalaisyhdyshenkilön, Uuran kylän, oletetusti poliittisesti aktiivisimmat ihmiset tapettiin tai vangittiin Stalinin aikana.

Brita-mummon Halos-sukua oli siirtynyt Norjan puolelle ja kuinka ollakaan, sieltäkin alkoi "serkkuja" löytyä. Eräs heistä lähetti yllä olevan valokuvan ja kertoi, että heidän perhealbumissaan miestä on aina kutsuttu "mysteerimieheksi" - Emil Heiskanen, Russland!

Syksyllä 2019 virisi keskustelu Stalinin vainojen suomalaisuhrien tutkimisesta. Tutkijat korostivat, että aihetta on kyllä jossain määrin tutkittu, mutta he toivoivat, että lisätutkimus parantaisi asian tunnettuutta. Presidentti Sauli Niinistö ja Kansallisarkiston pääjohtaja Jussi Nuorteva yhtyivät tutkijoiden käsityksiin.

Läänitykset, lahjoitusmaat ja rälssimaa

Kari-Matti Piilahti

- Rälssimaan pohjana ratsupalvelus (hallitsijan) joukoissa ja sitä vastaan saatu tilan (ainakin osittainen) verovapaus

Termistöä

- **Rälssimaa** = verovapaa maa yksi maanluonnoista (lisäksi perintö- (skatte/börde) ja kruunuluontoisuus (krono))

- **Läänitys** = hallitsijan aateliselle myöntämä verovapaa maa-alue, liittyy Ruotsissa/Suomessa usein aatelointiin

- **Flötevero** = "odotusvero", jota kannettiin vanhoilta rälssitiloilta sinä aikana, jolloin ne eivät pystyneet hoitamaan ratsuvelvollisuuttaan.

lähinnä Länsi-Suomen rannikolla

- **(Rälssi)lampuoti** (frälselandbonde/landbonde) = läänitetyllä maalla olleen tilan isäntä, vuokratilajelijä

- **Säteri** = aatelisen läänityksenhaltijan asuinkartano läänityksellään, lähes täydellinen vapaus kruununveroista ja -rasituksista, rajapiiritilat (rå och rörshemman): säterin kanssa samassa kylässä olevat talot

- **Vapaapeninkulma** = 10 kilometrin säteellä säteristä olevat tilat, joista tavallista suuremmat verovapaudet. Säterin haltija sai kantaa erotuksen talonpojilta

- **Säteriratsutila** = isossa reduktiossa kruunulle palautettu aatelisen säteri, joka velvoitettiin ratsumiehen/rakuunan pitoon. Palautettiin usein entiselle haltijalleen kruunutilana

- **Allodiaalisäteri**: aatelisen asuinkartano, jolla rajoittamaton perintöoikeus

Keskiaika & vanhan rälssin aika

- Rälssi maallista (aatelista) ja hengellistä (kirkko)

- Alsnön sääntö 1279

verovapaus tilalle ratsupalvelua vastaan
-> rälssitilat

- Täljen sääntö 1345

ratsumieheksi ryhtyneet vapaasäätyyn

-> ratsupalvelu (ja verovapaus) usein suvuttaiseksi

lesket, tyttäret ja alle 15-vuotiaat pojat saivat pitää tilan verottomana

- 1396 Nyköpingin sopimus

kuninkaan antama rälssikirje tarpeellinen rälssiin kuuluvalla, vain kuningas saattoi läänittää maata ja vaikuttaa verovapauteen, aatelisen ostama lisämaa ei verovapaata.

Aatelistossa eriarvoistumista 1400-luvun lopulta alkaen, korkeimmalla valtaneuvosten jälkeläiset ja ritarit I. linnaherrat, aatelistossa myös mm. piispan asemiehiä, knaapit (Vehkalahti, "villiaateli"): verovapaus kyseenalaistettiin

- 1520-luvulla talonpoikien hallussa yli 90 % Suomen tiloista

rälssimaata vain noin 3 %

noin 200 säterikartanoa ja 215 rälssilamputitilaa (Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme)

kirkolla yli 800 tilaa, menetettiin uskonpuhdistuksessa (1527->) kruunulle

Rälssimaa ja oikeudet

rälssimaa sisälsi alkuaan vain ko. tilan verovapauden,
Kustaa Vaasan aikana (1523-1560) oikeuksia veronkantoon (usein toistaiseksi),
läänitykset alkuaan määräaikaista (esim. elinikäisiä),
Juhana III (1568-1592): perinnölliset lahjoitukset (= donaatiot),
tarkoitus taata aatelisarvo köyhtyneelle tilasta luopuneelle rälssimiehelle,
1569 aatelisarvon perinnöllisyys ratsupalvelusta riippumatta

Rälssitilat ja läänitykset vapautettuja maaverosta
1600-luvulla rälssisäterin haltija vapautettu ratsupalveluksesta ja kruunun kymmenyksistä

Kuninkaankartanot

- Kruunun mallitiloja (yht. n. 50)
- Perustettu usein 1540/1550-luvulla
- Toiminta päättyi yl. vuoteen 1580 mennessä -> useat tilat aatelistolle

Norrköpingin päätös 1604 -> uuden rälssin aika

Donaatioiden perintöoikeus rajoitettiin miespuolisille sukulaisille
Allodiaalidonaatioilla rajoittamaton perintöoikeus
Läänitysoikeuksien myynti ja panttaus kiellettiin, ei käytännössä toiminut (kruunun rahapula)

Kreivi- ja vapaaherrakunnat

Hallitsijan kreivin tai vapaaherran aatelisarvon saavuttaneelle myöntämä läänitys, jolla arvon haltijalla laajat hallinto-oikeudet (kaupunkien perustaminen, laamannin asema)
Lahjoitukset aloitettiin Juhana III:n aikana (Raasepori 1569, Viikki 1570)
Periytyivät jakamattomina vanhimmalle pojalle
Palautettiin kruunulle isossa reduktiossa

Läänitysten määrä

Läänitetyn maan osuus suurimmillaan kuningatar Kristiina ja hänen holhooja hallituksensa aikana (1632/1644-1654),
yli puolet Suomen tiloista läänitetty, Käkisalmen läänissä 96 %

-> lovi kruunun taloudelle

Läänitysten palautus

Neljänneksenperuutus 1655
tarkoituksena puuttua "kiellettyillä paikoilla" sijaitseviin lahjoituksiin, toteutui heikosti

Iso reduktio 1680/1682

Aateliston läänityksistä peruutettiin kruunulle
kreivi- ja vapaaherrakunnat
Norrköpingin päätöksen (1604) tilat, joiden tulo ylitti 600 hopeatalaria/vuosi
pantti- ja ostarälssitilat
useimmat säterikartanot peruutettiin kruunulle
säteriratsutilat (ratsupalvelupakko)
upseereiden virkatalot eli puustelli (boställe)
reduktiokomissio ja -kollegio asian hoitajina

Rälssiksi jäivät mm.

vanha keskiaikainen rälssimaa
rälssimaalla sijainneet 265 rälssisäteritilaa
jotkut säteriratsutilat
ratsu- ja sotilasvirkataloiksi muutetut kuninkaankartanot
reduktiotyötä johtanien henkilöiden lahjoitukset (esim. Wrede-suku)

Lahjoitusmaat

Vanhan Suomen alueella v:sta 1710 alkaen
Keisarin lahjoittama maakokonaisuus veronkanto-oikeuksineen aateliselle, kirkolle tai organisaatiolle (esim. asetehdas)
Lahjoitusmaiden perinnöksistöt
Suomen valtio lunasti 1867 -> perinnöksistomahdollisuus 25 vuoden kuluessa
Viimeiset lunastukset v. 1939

Talonpojan asema

- Rälssimaatalonpojan asema monessa suhteessa sama kuin kruunun/perintöatalonpojan, esim. oikeushoidollisesti
- Etuja, 1600-luvulla rälssimaalla väenottoruoduissa 20 taloa (kruununmaalla 10 taloa)
- Ongelmia aiheuttivat
 - 1) maanhallintaoikeudet
 - 2) päivätyöt
- Perintörälssioikeudet: Jokioinen (1724, 1734, 1736)
rälssilampuotien oikeudet tiloihinsa tunnustettiin
velvollisuudet kartanolle rajoituivat muutoin kruunulle menneiden verojen maksuun kartanolle
- Talonpoikaishäiriöt
liiketoimintaa erityisesti 1620-1650-l & 1770-1780-l.
 - Jokioinen
 - Elimäki
 - Parikkala Koitsanlahti 1782

Rälssimaan hallinta

- Alkuaan aateliston etuoikeus
- 1723 aatelistien vertaiset: porvaristo, papisto, nimitetyt virkamiehet
- 1789 Yhdistys- ja vakuuskirja: talonpojilla mahdollisuus ostaa rälssitiloja
- 1864 poistettiin aatelisilla yksinoikeus omistaa rälssisäteri rajapiiritiloineen
- 1925 rälssimaan verotuksellinen eriasema hävisi (maavero poistettiin)
- 1951 rälssimaalla olleet tilat perintöluonteisiksi

Huomioita rälssin merkitsemisestä lähteisiin

Sätereitä ei merkitty henkikirjaan useinkaan 1860-luvulle saakka, aatelisto ja sen lähin palveluskunta henkirahasta vapautettuja vuoteen 1865

Verovuokraus

Taustalla usein kruunulle palautunut kreivi/vapaaaherrakunta

Verovuokraus (Käkisalmen lääni 1680-luvun alku, 1725): kruunu vuokrasi veronkanto-oikeuden arrendaattoreille eli vuokraajille, talonpoikaista kapinointia veronkantoa vastaan (ks. Katajala 1994)
kuuluisin veronvuokraajista Simon Affleck (Simo Hurtta)

Kirjallisuus

- Paikallishistoriat!
- Mauno Jokipii: Suomen kreivi- ja vapaaaherrakunnat. Historiallisia Tukimuksia XLVIII:1-2. Helsinki 1956/1960.
- Eino Jutikkala: Suomen talonpojan historia. Toinen, uudistettu ja lisätty painos. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 257. Helsinki 1958.
- Eino Jutikkala & Gabriel Nikander, Suomen kartanot ja suurtilat-sarja.
- Sirkka Karskela, Sukututkijan tietokirja. Yhdeksäs painos. Jyväskylä 2013. Aatelisto, s. 240-254.

- Kimmo Katajala, Nälkäkapina. Veronvuokraus ja talonpoikainen vastarinta Karjalassa 1683-1697. Historiallisia tutkimuksia 185. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1994.

- Eeva-Liisa Oksanen: Maanomistus ja maanluontojen piirileikki 1-2. Sukutieto 3/1995 & 1/1996.

- Jyrki Paaskoski, Vanhan Suomen lahjoitusmaat 1710-1826. Bibliotheca Historica 24. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki 1997.

Lähdeaineistoa

Kansallisarkisto, Digitaaliarkisto
voudin- ja läänintilit: maakirjat
läänintilit, ison reduktion asiakirjat
(KA 6939-6981)

mm. säterintarkastuksia

Senaatin arkisto, perinnöksiostoasiakirjojen luettelot

Maanmittauhallituksen arkisto, Maakirjat (1820-1905)

KA, Senaatin arkisto, Perinnöksiostoasiakirjat

Kuvassa Rantasalmen Putkisalon vanha vilja-aitta. Aitan rakennustapa kertoo viljan merkittävästä asemasta ruokataloudessa 1700-1800 -luvuilla. Leipä, puurot ja vellit olivat tärkeimmät ruuat. Lihaa ja kalaa syötiin vain särpimenä, jos sattui olemaan.

David Jordan: Savon asukkaat

Monet ovat käyttäneet Kuopionkin pääkirjastossa olevaa Jordanin teosta "Pieksämäen asukkaat mukaan lukien Haukivuori ja Suonenjoki vv. 1721-1837". Kirja sisältää yli 60 000 nimettyä henkilöä. Kirja ei ole mikään sukukirja, vaan siinä luetellaan kaikki kyseisellä alueella eläneet ihmiset ja muualta tulleet puoliset. Jordan on tehnyt tätä työtä yli kahdeksan vuotta ja tutkinut kaikki Pieksämäen kirkonkirjat mainituilta vuosilta.

David Jordan on kolmannen polven amerikansuomalainen. Hän innostui tutkimaan juuriaan 1990-luvulla. Tutkimukset osoittivat esi-isien lähteneen Savosta Joroisten Lahnalahdesta. Jordan matkusti Joroisiin ja löysi paikallisen opettajan kanssa sen torpan jäännökset, jossa hänen esi-isänsä olivat asuneet. Löytö lisäsi Jordanin innostusta

Aineisto on käytettävissä SSHY:n jäsen-sivuilla. Se käsittää tietoja seuraavien seurakuntien asukkaista 1700-1800 -luvuilla:

- Haukivuori
- Joroinen
- Juva
- Jäppilä
- Kangasniemi
- Pieksämäki
- Rantasalmi
- Suonenjoki

Sukunimihaun avulla pääsee henkilöiden perhekorteille.

Jordanin alkuperäinen sukututkimusaineisto Keski-Savosta on huomattavasti laajempi. Toivottavasti saamme sen joskus kokonaan nettiin tutkittavaksi.

Juuria ja juurettomia

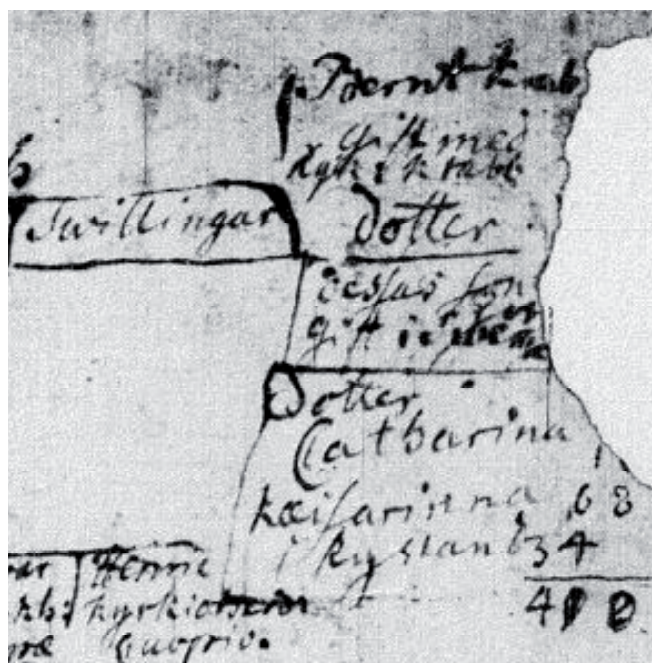
Vuosikokouksen yhteydessä lokakuussa oli esittelyssä Tiina Miettisen syksyllä 2019 ilmestynyt kirja - Juuria ja juurettomia. Suomalaiset ja suku keskiajalta 2000-luvulle. Kirjasta kertoivat Kaija Heiskanen (läsnä) ja Mirja Karjalainen (etänä).

Kirjan ilmestymisen aikoihin oli Savon Sanomissa Teppo Koskisen kirjoittama artikkeli otsikolla "Pitkään ajateltiin, ettei tavallisella kansalla ollut sukua" (SS 2.11.2019). Tiina Miettinen kertoo tuota ajatusmaailmaa oivasti kuvaavan tarinan siitä, kuinka Jalmari Finnelle kävi, kun hän vuonna 1909 kiinnostui oman sukunsa tutkimisesta. Hän lähti liikkeelle kysymällä ohjeita Valtionarkistosta. "Työ ei edennyt, koska kukaan virkailija ei osannut auttaa häntä - ajatus tavallisen ihmisen sukututkimuksesta oli täysin vieras."

Jalmari Finnen sukututkimusharrastus ei toki päättynyt tuohon. Hänen työnsä Suomen asutuksen yleisluettelon aikaansaamiseksi oli merkittävä. Finne kiteytti suvun käsitteen ja yhteiskunnallisen muutoksen seuraavasti: "Kansakunnassa ovat suvut aivan kuin laineita, jotka toisinaan ovat korkealla, toisinaan alhaalla. Vanhat sivistyssuvut ovat alkaneet meillä heiketä, ja tavattoman suuri määrä yhteiskuntamme johtohenkilöistä polveutuu talonpojista".

Miettinen pohtii kirjassaan suvun ja perheen merkitystä. Sen aiheita ovat mm. sukupuut, sukututkimusta tehneet birgittalaisluostarin nunnat sekä aatelisrouvat sukututkijoina. Sukututkimuksen historiaa esitellään painopisteen ollessa 1500-1600 -luvuilla. Toki myös myöhemmät ajat on huomioitu ja niinpä teos päättyy pohdiskeluun siitä, mitä sukututkimuksen siirtyminen arkistoista laboratorioihin tuo tullessaan.

Mutta miksi tutkin sukuani? Sitä sopii itse kunkin pohtia Miettisen kirjaa lukiessaan. Onko tarkoitus löytää mahdollisimman merkittäviä sukulaisia, joiden kanssa kuuluu samaan sukukirjaan? Mielikuvituksellisia tarinoita syntyy! Esimerkiksi 1700-luvun puolivälissä kiinnostuttiin Venäjän keisarinna Katariina I:n sukupuusta. "Aihepiiri innosti Kuopion kappalaisena toiminutta Zacharias Argillanderia, joka hahmotteli Kuopion seurakunnan syntyneiden luettelon takasivulle sukukaaviota, jonka mukaan Katariina I olisi ollut Kauhasten (Skopa) sukua".

Yllä ote kyseisestä sukukaaviosta. Sen mukaan Johan Argillanderin tytär olisi avioitunut Krabb-nimisen miehen kanssa. Heidän poikansa Bernd Krabben tyttärekseksi on merkitty "Catharina, keisarinna i Rysland".

Tässä vain muutama maininta kirjan yli 250-sivuisesta sisällöstä. Tiina Miettinen on ansioitunut sukututkija ja sukututkimuksen opettaja. Hänen vuonna 2015 ilmestynyt kirjansa *Piikojen valtakunta: Nainen, työ ja perhe 1600-1700 -luvuilla* oli tietokirjallisuuden Finlandia-ehdokas.

Joten suosittellemme!

"Maps of Europe's ancient tribes, kingdoms and Y-DNA - by Sandra Rimmer for Ancestry - Genealogy & DNA

Y-haploryhmien sijaintialueet on piirretty neljälle kartalle alkaen ajasta noin 7000 eaa ja päättyen vuoteen 1227 jaa. Tekijä huomauttaa, että ihmisten geneettinen historia on sangen monimutkaista, erityisesti Euroopassa, joten karttojen haploryhmien sijainnit on otettava lähinnä nykytiedon "parhaan arvauksen" valossa.

<https://www.abroadintheyard.com/>

Mielenkiintoinen on myös englanninkielinen facebook-sivusto osoitteessa:

<https://www.facebook.com/InspiringAncestry/>

Se vastaa lähinnä Suomen geneettinen sukututkimus -sivustoa, mutta kertoo maantieteellisesti laajemman alueen tutkimuksista ja havainnoista.

Alla on kartta ajalta noin 7000 eaa. Jääkausi on päättynyt ja metsästäjä-keräilijät ovat muuttaneet alkukodeistaan valloittamaan maailmaa. Mielenkiintoinen on Doggerlandin sijainti nykyisen Pohjanmeren kohdalla. Suurin osa läntisen Euroopan miehistä kuului I-haploryhmään. Koillis-Euroopassa enemmistö oli R1a-haploa. N-haplion miehet olivat vielä Uralin takana odottamassa Eurooppaan pääsyä!

Rautavaaralta Ala-Keyrityn kylästä löytyi sanomalehtilähteiden mukaan vuonna 1922 vanha hautakivi, jossa oli kaiverrus ”1411 E.W.”. Mihin hautakivi on päätynyt?

Ulla Moilanen, arkeologian tohtorikoulutettava, Turun yliopisto, osoitteessa "kalmistopiiri.fi, 26.2.2020

Rautavaaran kivilöydöstä kerrotaan Karjalainen-lehdessä 20.6.1922. Lehtijuttu on otsikoitu ”Muinaislöytö Rautavaaralla” ja sen mukaan erikoinen kivi löytyi saman vuoden toukokuussa Ala-Keyrityn kylästä, tilan no 1 pellosta. Löydön teki kymmenvuotias Matti Hakkarainen ollessaan isänsä kanssa kylvötoissa. Kivi löytyi ”pientareen ja pellon rajasta” ja siitä oli näkynyt vain vähän toista päätä. Matti oli kaivanut kiven esiin ja huomannut siinä kirjoituksen, josta kertoi heti isälleen. Kovin suuresta kappaleesta ei ollut kyse, sillä kiven kerrotaan painaneen 4,4 kiloa. Siihen oli jutun mukaan kaiverrettu numerot ja kirjaimet ”1411 E. W.”.

Lehtijutussa löytöpaikan kerrotaan olevan Keyritty-järven eteläpäässä itärannalla, ”Watalan talon” lähistöllä. Lähellä kerrotaan sijainneen ”ikivanhan” kalmiston, jonka alue oli vasta vuosisadan alussa otettu peltokäyttöön. Lehden mukaan kalmisto oli ollut käytössä aikana, jolloin ”kirkkoja eikä pappeja vielä ollut”, tosin on huomioitava, että suullinen perimätieto ajoituksesta ei välttämättä ole tarkka. Lehtijutussa kerrotaan myös, että kalmiston paikkaa oli perinteisesti pelätty, eikä siellä kasvaneita vadelmia ollut kukaan uskaltanut syödä pelätesään ”kalman” tarttuvan niistä. Lehtijutun mukaan paikalta oli myös aikaisemmin löytynyt vanhaan asutukseen viittaavia rahoja.

Muinaisjäännösrekisteriin ei ole merkitty kalmistoja Keyritty-järven eteläpäähän. Ainoastaan järven pohjoisosassa sijaitsevaa Kalmo-nimistä saarta on arveltu paikannimen perusteella mahdolliseksi

kalmiston paikaksi. Aikaisemmin, ennen järven pinnan laskemista, Kalmon kohdalla on ollut kaksi erillistä saarta: Rajasaari ja Tappelussaari. Näistä Rajasaarta on arveltu myös paikaksi, jossa sijaitisi yksi Täyssinän rauhassa sovitun rajan rajamerkeistä (Julku 1990: 131).

Kaiverrettu kivi on lehtitietojen mukaan löytynyt kuitenkin useita kilometrejä Kalmoa etelämpää. Siksi perimätieto vanhasta alueella sijainneesta kalmistosta on kiinnostava. Asiakirjalähteiden perusteella Keyrityn alueen asutus on syntynyt noin 1500-luvulla, joten varovasti arveltuna löytöpaikan tienoilla voisi olla esimerkiksi tähän aikaan ajoittuva tai nuorempi kalmisto. Ei kuitenkaan ole täysin varmaa, onko Rautavaaran löydössä kyseessä lainkaan hautakivi.

Pitäisin epätodennäköisenä sitä, että kiveen kirjattu luku viittaisi kuolin- tai hautausvuoteen. Jutun mukaan kirjoitus kivessä on ”erinomaisen hyvin säilynyt”, joten kaiverrus ei luultavasti ole ollut kovin vanha. Kirjaimiksi tulkittua osiota nimitetään lehtijutussa myös puumerkiksi, joten kirjaintulkintakaan ei välttämättä kuulosta täysin vakuuttavalta, vaikka ilman kuvalähdettä on vaikea sanoa, mitä kiveen on todellisuudessa hakattu. Yksi vaihtoehto on, että kivi olisikin ollut osa jotakin rajamerkkiä.

Historiallisia kartta-aineistoja läpikäymällä voisi selvittää tarkemmin esimerkiksi historiallisten kylien ja tilusten rajoja kiven löytöpaikan ympäristössä. Karttalähteistä voisi selvittää esimerkiksi sitä, viittaisiko kiven numerosarja esimerkiksi rajapyykin numeroon. Hyvällä onnella kivistä on tehty ilmoitus Muinaistieteelliselle toimikunnalle (Museoviraston edeltäjä), jolloin siitä saattaisi löytyä lisätietoa Museoviraston arkistosta. Jos kivistä sattuisi löytymään esimerkiksi piirroskuva, saattaisi tulkinta hieman helpottua.

Digitaalisia aineistoja Suomen arkeologiasta ja historiasta

Osoitteessa kalmistopiiri.fi löytyy kokoelma linkkejä erilaisiin netistä löytyviin digitoituihin ja digitaalisiin julkaisuihin, aineistoihin ja tietokantoihin Suomen arkeologiasta, historiasta ja lähitieteistä.

1930-2018 lehtiaineistot tutkimuskäyttöön Haka-kirjautumisella 1.1.2020 alkaen

digi.kansallisarkisto.fi, 24.02.2020

Tutkain-projekti mahdollistaa Kansalliskirjaston kokoelmiin sisältyvien, kotimaisten digitaalisten sanoma- ja aikakauslehtien vuosina 1930-2018 julkaistujen vuosikertojen hyödyntämisen tutkimuskäytössä 15 korkeakoulun tunnuksilla. Lisää: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/projektit/tutkain-2020-2022> Kansalliskirjasto ja Kopiosto ovat sopineet oikeudesta välittää kokoelmiinsa sisältyviä digitaalisia sanoma- ja aikakauslehtiä tutkimuskäyttöön digi.kansalliskirjasto.fi -palvelun kautta Tutkain-hankkeessa vuosina 2020-2022.

Tutkain-hanke mahdollistaa Kansalliskirjaston kokoelmiin sisältyvien, kotimaisten digitaalisten sanoma- ja aikakauslehtien vuosina 1930-2018 julkaistujen vuosikertojen hyödyntämisen tutkimuskäytössä. Tutkimuskäytöllä tarkoitetaan Tutkaimeen liittyneen korkeakoulun opiskelijan, tutkijan ja opetus- ja tutkimushenkilökunnan tekemää tieteellistä tai taiteellista ei-kaupallista tutkimusta, opinnäytetyötä, selvitystä tai lopputyötä.

Tutkaimen aineisto on lisensoitu 15 kotimaisten korkeakoulun käyttöön. Korkeakoulut saavat antaa HAKA-tunnuksilla tunnistautuneille käyttäjille pääsyn Kansalliskirjaston digitoimiin lehtiaineistoihin digi.kansalliskirjasto.fi -palvelussa tutkimuskäyttöä varten. Käyttäjät saavat sopimukseen mukaan myös analysoida lehtiaineistoja koneellisesti sekä luoda niistä datasettejä tutkimuksen verifiointia ja myöhempää tutkimusta varten.

Itä-Suomen yliopisto on mukana hankkeessa. Pääsevätkö myös sukututkijat hyötymään ko. aineistosta? Toivottavasti. Tarkempia tietoja voi kysyä osoitteesta: kk-tutkijapalvelut@helsinki.fi

Sukututkimuskoulutuksia

Snellman-kesäyliopisto

3.11.-10.11.2020, verkko
Mitä DNA-tulokset kertovat suvustamme?
Opettele tulkitsemaan DNA-tuloksiasi tehokkaammin.

17.11.-1.12.2020, verkko
Arkistojen aarteet
Oletko kiinnostunut historiasta ja haluaisit löytää arkistoista tietoja sukusi menneisyydestä?

2.-16.11.2020, verkko
Henkikirjojen käyttö sukututkimuksessa
Miten voi tutkia 100 vuotta nuorempia henkikirjoja?

18. ja 25.11.2020, verkko
Sotilaiden ja käsityöläisten sukututkimuksesta
Onko suvussasi sotilaita tai käsityöläisiä ja onko sukunimesi ehkä peräisin heiltä?

Kuopion kansalaisopisto

9.11.-23.11.2020
Perehtyneen tutkijan sukututkimus, samanaikainen lähi- ja etäopetus
Kuinka päästä suvun juurille jopa 1600-luvulle asti? Löytyykö esi-isäni jo hopeaveroluettelosta tai voudintilistä? Onko puumerkki jättänyt jälkensä asiakirjaan jo keskiajalla? Kuinka luen vanhaa tekstiä ja mitä asiakirjoja voin hyödyntää tutkimuksessani?

12.11.-19.11.2020
Sotilasasiakirjat sukututkimuksessa, samanaikainen lähi- ja etäopetus
Käydään läpi kantanorttien tilaamista ja mistä ruotusotilaiden lähteitä löytää. Löydäkö sukulaisen tietoja sodan melskeistä?

26.11.2020-3.12.2020
DNA sukututkimuksessa, samanaikainen lähi- ja etäopetus
Alottelijoille sopiva kurssi geneettisen sukututkimuksen saloihin. Mitä saan tietää suvustani geneettisellä sukututkimuksella? Millaisia testejä on olemassa ja mitä haluan tietää? Paljonko tiedoista joutuu maksamaan?

Suomen Sukututkimusseura

9.11. ja 16.11.2020, etäkoulutus
Sukututkimuksen jatkaminen kirkonkirjojen jälkeen
Koulutuksessa käydään läpi 1800-luvun henkikirjojen ja läänintilien sekä voudintilien tutkimista. Lisäksi tutustutaan lyhyesti sotilasrulliin ja tuomiokirjoihin.

10.11. ja 17.11.2020, etäkoulutus
Serkkutestien käyttö sukututkimuksen varmistajana
DNA-testien ja erityisesti serkkutestien avulla on mahdollista varmistaa perinteisen sukututkimuksen avulla tutkittuja sukulintoja ja perheyhteyksiä.

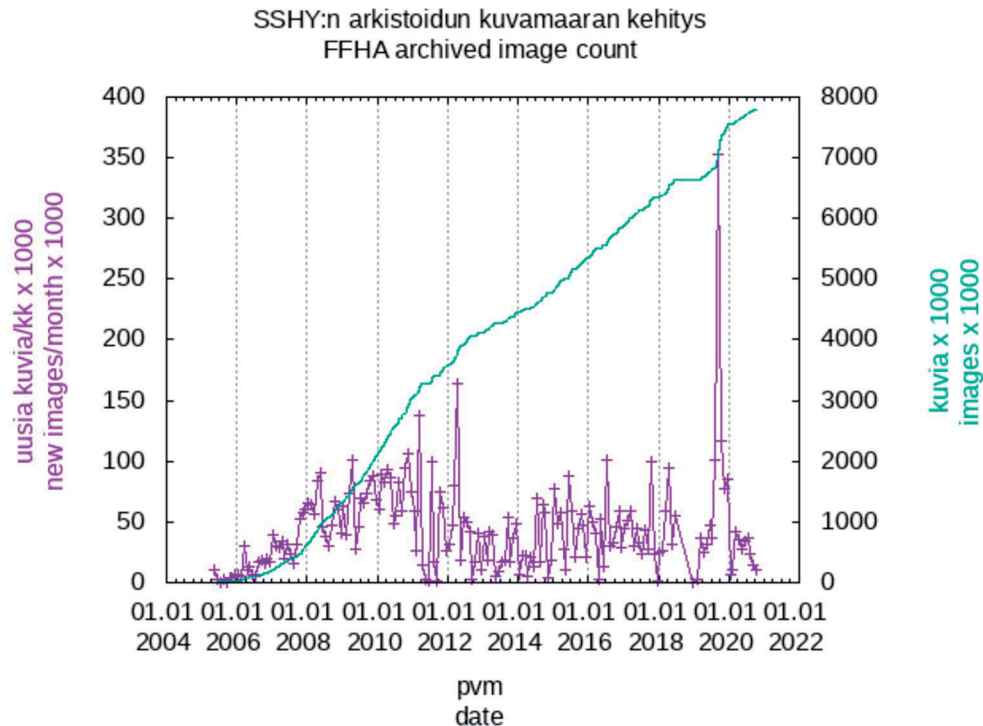
18.11. ja 25.11.2020, etäkoulutus
Sukututkimuksen digitaaliset lähteet
Koulutuksessa keskitytään muihin kuin kirkollisiin digitaalisiin lähteisiin. Tutustutaan verkossa käytettävissä oleviin digitaalisiin lehtiin samoin kuin kartta-aineistoihin ja Suomen asutuksen yleisluetteloon. Lisäksi käydään läpi eri tahojen verkossa ylläpitämiä biografiapalveluja.

23.11. ja 30.11.2020, etäkoulutus
Omat juuret ja sen käyttäminen
Koulutuspäivä antaa valmiudet Omat Juuret-verkkopalvelun käyttämiseen oman sukututustan dokumentoimisessa.

7.12. ja 14.12.2020
DNA-testien käyttö sukututkimuksessa
Käsiteltäviä aiheita:
- isälinjan testitulosten täydentäminen, BigY ja Yfull
- äitilinjat testien tulkinta
- etäserkkujen sukuyhteyden selvittäminen
- tuntematon isä
- tiedonsiirto ja analysointi toiseen palveluun

Lisätietoja koulutuksista ja ilmoittautumiset kunkin järjestäjän nettisivuilta.

Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys

SSHY-selainlaajennus:

työkalu kuvatietokannan käyttöön

Oletko jo tutustunut yhdistyksemme kuvatietokannan käyttöön saatavilla olevaan työkaluun SSHY-selainlaajennus? Se mahdollistaa mm. aiempaa paremman kuvakoon ja kuvan sijainnin hallinnan, esim. zoomauksen ja kuvan siirtelyn näytöllä. Lisäksi yksittäisen kuvan yläreunasta löytyy mahdollisuus generoida lähdeviite ko. sivulle.

Uudet toiminnot:

- Kuvan siirtäminen hiirellä raahaamalla
- Kuvan suurentaminen ja pienentäminen. Kuvan kokoa voi muuttaa 20 prosenttia kerrallaan.
- Toimii myös hiiren rullalla sekä näppäimillä Ctrl+ ja Ctrl-.
- Kuvan kääntäminen 90 astetta myötä- tai vastapäivään.
- Alkuperäisen kuvan (koko ja asento) palauttaminen
- Lähdeviitteen generointi. Kuten digihakemistossa, lähdeviite-linkki on myös sivun yläreunassa. (22.9.2020)
- Kuvan lataaminen omalle koneelle. Tiedoston nimeen tulee mukaan esim. seurakunnan nimi yms. (22.9.2020)

